„ÎN SLUJBA COPIILOR ȘI ÎN ONOAREA ÎMPĂRATULUI”. SPITALUL DE COPII DIN CERNĂUȚI ÎN ANII SĂI DE ÎNCEPUT

HARIETA MARECI–SABOL

“In the Children’s Service and the Emperor’s Honor”. The Beginning of the Children’s Hospital in Czernowitz

(*Abstract*)*

Created at the beginning of the twentieth century, the Childrens' Hospital of Czernowitz was destined to provide special care for the sick children, especially those from the lowest strata. The need proved to be even greater as only a few of the children were admitted to special medical facilities, according to the conception of the time that the family and the doctors could carry out the home treatment. However, the beds in the general hospitals were barely accessible for adults with severe diseases, the facilities were poor, and the costs, most of the time, daunting. Repeatedly, the members of the Bucovina Diet were asked to act in such a way that the city of Cernăuți should enter the „civilized world”, adding to its patrimony useful buildings for the less fortunate and, ultimately, indicating the community’s empathy and welfare. The article presents the pretext, the general and immediate causes that led to the construction of the medical complex, the terms in which the negotiations took place within the local administration, the opening moments and the way in which the press related the beginning of the hospital’s prestigious activity in the capital of Bukovina.

Keywords: children, health, Chernivtsi, hospital, modernization, architecture.

În *Raportul* din 1921, adresat Directorului General al Serviciului Sanitar din România, doctorul Vasile Pascal – căruia i se încredințase „conducerea măsurilor de combatere a epidemiilor” și sarcina de a „cerceta” situația serviciului sanitar al Bucovinei în vederea „unificării”[1] – scria despre Spitalul de Copii din Cernăuți ca despre „cea mai frumoasă instituție spitalicească din Bucovina”[2]; și pentru că întregul

* Traducere: Harieta Mareci-Sabol.

[1] Vasile Pascal, *Situația serviciului sanitar al Bucovinei în anul 1921*, București, Tipografia „Cultura”, 1921, p. 5.

[2] *Ibidem*, p. 32.

Analele Bucovinei, **XXVII**, *1* (54), p. 95–121, Rădăuți – Bucureşti, 2020

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

complex „necesita o descriere detaliată”, autorul („nevoit a renunța, pentru moment”, din cauza lipsei de informații pe care doar directorul spitalului i le putea furniza) își lua „angajamentul a satisface aceasta, imediat ce împrejurările vor permite”[3]. Nu știm dacă sau cum și-a onorat promisiunea semnatarul amintitului *Raport*, dar cu siguranță Spitalul de Copii din Cernăuți rămâne unul dintre cele mai interesante așezăminte de îngrijire medicală din Bucovina. Paradoxal, în pofida notorietății și reputației sale incontestabile, spitalul are un trecut mai puțin cunoscut, doar câteva articole atingându-i, tangențial, parcursul[4]. Presa vremii, în schimb, oferă o fascinantă imagine de ansamblu asupra etapelor în care s-a decis construirea sa, informațiile apărute în periodicele cernăuțene de limbă germană de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul anilor 1900 constituind esența studiului propus în continuare.

La o primă vedere, istoria spitalelor pentru copii este strâns legată de cea a spitalelor în general[5], cu toate că individualizarea lor s-a făcut relativ târziu, începând cu primii ani ai veacului al XIX-lea. Desigur, inițiative caritabile răsunătoare în direcția ajutorării copiilor bolnavi din rândul nevoiașilor ori orfanilor fuseseră înregistrate cu mult timp înainte. De exemplu, Spitalul Inocenților din Florența (Ospedale degli Innocenti) și-a deschis porțile în 1445, iar Spitalul Foundling din Londra în 1741[6]. Apariția lor se datora, în special, filantropilor, nefiind neapărat expresia unei nevoi percepute de întreaga comunitate. Din nefericire, nu toate proiectele medicale de acest fel au fost încununate de succes, cele mai multe eșuând din lipsă de fonduri. Trebuia să treacă aproape o jumătate de secol pentru ca interesul pentru starea de sănătate a copiilor și tratarea celor bolnavi în așezăminte speciale să impună luarea unor măsuri concrete, de ordinul politicii de stat.

La baza deschiderii spitalelor pentru copii a stat schimbarea modului de a înțelege vârsta copilăriei, în acord cu noua matrice a gândirii iluministe europene; potrivit acesteia, copiii – considerați anterior drept „ființe incomplete”, față de care „dedicarea”, „grija” și „atenția” părinților echivalau cu „risipa” –, erau, de fapt, „sursa de progres a națiunii”. În viziunea lui Eduard Seidler, medicii și profesorii aveau obligația de a transforma copiii vulnerabili în adulți sănătoși, responsabili și

[3] *Ibidem*.

[4] „Історична довідка”, în „Молодий буковинець”, 2007, nr. 72, p. 2; Оксана Гучко, „Організація медичної допомоги населенню Буковини (друга половина XIX – початок XX ст.)”, în „РОЗДІЛ І. Історія України”, 2015, 5, p. 36; Erich Neuborn, *The Oldest Societies, Institutions and Organizations of Bukovina*, https://www.jewishgen.org/Yizkor/Bukowinabook/buk1_153.html (12.10.2019).

[5] Samuel X. Radbill, „A History of Children’s Hospitals”, în „The American Journal of Diseases of Children”, nr. 4, 1955, p. 411.

[6] Francisco Moraga, „La historia desconocida tras el logo de la Sociedad Chilena de Pediatría: Il Bambino de L’ospedale degli Innocenti”, în „Revista Chilena de Pediatría”, vol. 79, nr. 2, 2008, p. 194; Alysa Levene, *Childcare, health and mortality at the London Foundling Hospital 1741–1800,‘Left to the mercy of the world’*, Manchester University Press, 2012, p. 16.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

utili societăţii[7]; în fond, ei erau „atu-ul” naţional de care Franţa se putea folosi, în condiţiile în care aproape o generaţie fusese decimată în timpul Revoluţiei şi a războaielor napoleoniene. Suficient de convins de nevoile speciale ale celor mici, guvernul francez a girat construirea unui spital dedicat, în întregime, îngrijirii acestora. Cu 250 de paturi (şi încă 50 de rezervă), noua instituţie de îngrijire medicală pariziană (Hôpital des Enfants Malades) se deschidea în 29 aprilie 1802 pentru „toţi copiii bolnavi, băieţi şi fete, cu vârsta de până la 15 ani”[8]. Lui i s-au alăturat spitalele „Charité” din Berlin, în 1830, având o capacitate de 30–45 de paturi[9], şi „Nikolaevskaya” din Sankt Petersburg, în 1834, cu 60 de paturi[10]. Cât priveşte spitalul „Sfânta Ana” din suburbia vieneză Schottenfeld, în 1837, cu 12 paturi[11], el se plasa în ierarhia doctorului Bókay pe a treia poziţie „în lumea civilizată”[12]; era opera medicului şi filantropului Ludwig Wilhelm Mauthner Ritter von Mauthstein, un pionier al pediatriei europene, condus de două principii capitale: „Nu vei răzbate pân' la inimi/ Dacă din inimă pornirea nu îţi vine” şi „Nimic nu este mai plăcut decât să le faci bine copiilor”[13]. Până la mijlocul secolului al XIX-lea, alte spitale pentru copii se inaugurau în marile oraşe din vestul şi centrul Europei, ca răspuns la întrebările legate de rata mare a mortalităţii în rândul grupelor de vârstă 0–5 ani şi 6–15 ani.

În Bucovina, interesul pentru situaţia materială şi, implicit, pentru sănătatea copiilor a devenit evident abia după marea epidemie de difterie din anii 1870–1880[14], cu precădere medicii din clasa mijlocie fiind preocupaţi de legătura dintre condiţiile de viaţă precare ale acestora şi vulnerabilitatea lor în faţa maladiilor de tot felul. Este adevărat că legislaţia medicală imperială prevăzuse măsuri de combatere a mortalităţii infantile încă de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, dar absenţa unui cadru instituţional şi a doctorilor care „să trateze şi să sfătuiască” făcea ca bolile şi copiii să continue să împărtăşească o lungă şi tristă istorie. Episoadele epidemice de variolă, difterie, pojar ori scarlatină aduceau în discuţie, de fiecare dată, nu doar numărul mare de victime, ci şi modul în care administraţia provincială înţelegea să se implice. Responsabilitatea cădea pe umerii

[7] Eduard Seidler, „An Historical Survey of Children's Hospitals”, în Lindsay Granshaw, Roy Porter (eds.), *The Hospital in History*, London, Routledge, 1989, pp. 181–197.

[8] Scarlett Beauvalet-Boutouyrie, „La mise en place des hôpitaux pour enfants malades à Paris (fin XVIIIe – début XIXe siècle)”, în „Histoire, Économie et Société”, vol. 22, nr. 4, 2003, p. 492.

[9] H. Opitz, F. Schmid, *Handbuch der Kinderheilkunde. Geschichte der Kinderheilkunde Physiologie und Pathologie der Entwicklung*, Band I, t.1, Springer Verlag, Berlin – Heidelberg, 1971, p. 13.

[10] Johann v. Bókay, *Die Geschichte der Kinderheilkunde*, Berlin, Verlag von Julius Springer, 1922, p. 40.

[11] *Ibidem*, p. 42.

[12] *Ibidem*, p. 43.

[13] *Ibidem*, p. 42.

[14] Doctorul Davidson susţinea că epidemia de difterie ar fi izbucnit în Bucovina în anul 1874, răspândindu-se ulterior în întregul imperiu, unde a provocat, în 1886, cea mai mare rată a mortalităţii (în Silezia, Galiţia şi Bucovina). Cf. Andrew Davidson, *Geographical Pathology*, Edinburgh – London, Y. J. Pentland, 1892, p. 98.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

medicilor care activau în Bucovina şi, mai ales, pe cei ai părinţilor care nu ştiau, nu aveau mijloacele necesare sau nu voiau să-şi îngrijească odraslele în mod corespunzător. Numai câţiva dintre copii erau internaţi în aşezăminte medicale speciale, concepţia vremii fiind aceea că familia (în special, mamele) şi doctorii puteau colabora pentru a le oferi tratamentul la domiciliu. În plus, paturile din spital abia ajungeau pentru adulţii cu boli severe, dotările erau precare, iar costurile, de cele mai multe ori, descurajante.

Către sfârşitul anilor 1890, ca urmare a creşterii numărului de pacienţi, administraţia oraşului Cernăuţi devenise conştientă de necesitatea construirii unei policlinici şi, eventual, a unui spital pentru copii. „Din păcate – mărturiseau oficialităţile – resursele erau insuficiente pentru a începe totul dintr-o dată". De asemenea, organizarea Facultăţii de Medicină în cadrul Universităţii Francisco-Iosefine ar fi contribuit la reducerea penuriei de medici generalişti şi la formarea unor practicieni în domeniul pediatriei[15]. Una dintre soluţiile la îndemâna Magistratului era instalarea spitalului pentru copii în clădirea destinată persoanelor cu tulburări psihice, acestea urmând a fi transferate într-un alt spaţiu, nou[16].

Interesul pentru „clinica de pediatrie" devenise constant (cel puţin în anumite cercuri) începând cu anul 1894, cu atât mai mult cu cât în întreaga Monarhie Austriacă donaţiile şi întreprinderile filantropilor erau orientate şi către o asemenea cauză[17]. Cum orice sursă de finanţare putea veni în sprijinul deschiderii spitalului pentru copii în Cernăuţi, într-o interpelare adresată Magistratului oraşului Cernăuţi, consilierul municipal Baltinester amintea că, în pofida sumelor alocate Bucovinei prin „Loteria de caritate a statului", cu scopul investirii lor în unităţile spitaliceşti, niciun ban nu a fost direcţionat către capitala provinciei din cauză că nu a fost făcută, vreodată, o astfel de solicitare. Tocmai din acest motiv – continua consilierul – cu prilejul organizării celei de-a 32-a campanii a Loteriei, administraţia locală era nu doar îndreptăţită, dar avea responsabilitatea de a înainta (prin intermediul „guvernului de stat") o cerere în acest sens, urmând ca fondurile să fie folosite la ridicarea unui orfelinat sau a unui spital pentru copii[18]. Nu cunoaştem consecinţa intervenţiei lui Balstiner, dar ştim că nici orfelinatul şi nici spitalul nu au figurat printre priorităţile edililor cernăuţeni timp de aproape un deceniu.

În anul 1902, medicul „superior"/primar al Cernăuţilor – doctorul Jakob Flinker – revenea asupra oportunităţii deschiderii spitalului pentru copii, atrăgând totodată atenţia asupra rolului comunităţii în asigurarea „viitorului patriei", prin îngrijirea şi educarea celor mici. Vitalitatea lor putea fi conservată numai într-un cadru care să le întărească trupul şi spiritul; tot acolo ei erau pregătiţi să înfrunte, cu putere şi răbdare, provocările

[15] „Czernowitzer Poliklinik", în „Bukowinaer Post", Czernowitz, nr. 57, 1. April 1894, p. 6.

[16] „Czernowitzer Poliklinik", în „Bukowinaer Rundschau", Czernowitz, XIII, nr. 1504, 1. April 1894, p. 3.

[17] „Eine Gefundene Million", în „Bukowinaer Rundschau", Czernowitz, XIII, nr. 1689, 15. November 1894, p. 3; „Kleine Cronik. Wilhelm Ritter v. Guttmann", în „Bukowinaer Rundschau", Czernowitz, XIV, nr. 1842, 22. Mai 1895, p. 2.

[18] „Aus dem Gemeinderathe", în „Bukowinaer Post", Czernowitz, nr. 544, 3. Juni 1897, p. 2.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

vieţii, sarcinile ei, durerea şi anxietatea care începeau să se manifeste odată cu primii ani de şcoală. În opinia doctorului Flinker, familia era datoare să-i crească şi să-i hrănească pe copii, iar societatea să intervină atunci când părinţii ajungeau în impas. Adulţii trebuiau să muncească pentru a aduce în casă cele necesare traiului; dar, dacă pruncii lor se îmbolnăveau, cine i-ar fi vegheat până la vindecare şi cine le-ar fi asigurat banii pentru tratament? Şi chiar dacă medicii şi-ar fi dat toată silinţa, „adevărata îngrijire medicală şi dieta corespunzătoare” puteau fi asigurate numai în spital. În acest fel, nu doar muncitorii, ci toţi locuitorii urbei care trăiau în condiţii improprii ar fi beneficiat de o „binecuvântată instituţie” care să le salveze copiii de la moarte.

Dincolo de multele probleme care copleşeau oficialităţile, două erau cu adevărat stringente: serviciul sanitar/medical de urgenţă („căci nu trecea o zi să nu se producă cel puţin un accident”) şi spitalul pentru copii. Apelul doctorului Flinker era îndreptat către „inimile curajoase şi milostive ale cernăuţenilor”, nutrind nădejdea în vindecarea oamenilor, diminuarea durerii şi îndepărtarea fricii faţă de o existenţă atât de scurtă: „Vom pleca, da, cu toţii vom pleca de aici în liniştita eternitate; doar faptele pe care le-am făcut vor mai aminti de noi, pentru un timp, dar posteritatea ne va putea imita dorinţa de a alina durerea şi acesta poate fi cel mai frumos ţel al nostru”[19].

La un an de la publicarea foiletonului semnat de Jakob Flinker, în presa bucovineană apăreau şi alte semnale referitoare la imperativul îngrijirii copiilor în instituţii precum spitalele, orfelinatele sau şcolile speciale pentru cei cu retard mintal sau cu deficienţe de vedere şi auz. Membrilor Dietei Bucovinei li se cerea să acţioneze în aşa fel încât oraşul Cernăuţi „să intre în rândul lumii civilizate”, adăugând în patrimonul său clădiri utile celor „mai puţin norocoşi” şi care să indice, în ultimă instanţă, empatia şi bunăstarea comunităţii[20].

Lucrurile aveau să se schimbe radical în primăvara lui 1906, odată cu tragedia produsă în familia unor refugiaţi ruşi al căror copil pierise din cauza rujeolei, în absenţa unei îngrijiri medicale adecvate. Zile la rând, ziarele din Cernăuţi au scris despre „incidentul ruşinos”[21] care demonstra nu doar gravitatea situaţiei în privinţa spitalizării celor mici şi nevoiaşi, ci şi o revoltătoare atitudine de care se făceau vinovaţi diriguitorii urbei. Intitulat „Către părinţii oraşului nostru!”, articolul prezenta modul în care se sfârşise trista poveste a băieţelului bolnav: „În aceste zile s-a petrecut aici o nenorocire care este, pur şi simplu, o ruşine pentru o capitală de provincie, aruncând o puternică lumină asupra aşezămintelor noastre de îngrijire necorespunzătoare. Copilul unuia dintre bieţii refugiaţi

[19] „Czernowitzer Spaziergänge”, în „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, XXI, nr. 3995, 21. August 1902, p. 1.

[20] „Landespolitik. Die Einberufung der Landtage”, în „Bukowinaer Post”, Czernowitz, X, nr. 1488, 9. August 1903, p. 3; „Eine wahre Volksversammlung”, în „Bukowinaer Post”, Czernowitz, XI, nr. 1531, 17. November 1903, p. 2; „Wohlfahrtseinrichtungen”, în „Bukowinaer Post”, Czernowitz, XII, nr. 1812, 10. September 1905, p. 2.

[21] „Lokal und Provinznachrichten. Als eine kleine Tragödie”, în „Czernowitzer Tagblatt”, IV, nr. 940, 23. März 1906, p. 5.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

ruşi s-a îmbolnăvit de pojar acum opt zile. Părinţii micuţului au căutat ajutor la un medic al oraşului care le-a dat nişte medicamente. Miercurea trecută, starea de sănătate a copilului s-a înrăutăţit. Conştienţi de natura infecţioasă a bolii, săracii părinţi au vrut să-şi interneze copilul într-un spital. Aşadar, s-au întors la medicul oraşului, doctorul Dr. Luttinger, care i-a trimis la Spitalul evreiesc. Aici, copilul nu a fost primit din cauza lipsei de spaţiu, dar oamenii au fost sfătuiţi să meargă la Spitalul orăşenesc. Nici aici copilul nu a găsit îngrijire. Părinţii au fost trimişi să caute, mai departe, serviciul de salvare, dar n-au aflat niciun fel de salvare. Şi-au plâns necazul la Departamentul de Poliţie, dar acestuia nu îi pasă de ruşii bolnavi**.** Aşa că oamenii au fost trimişi de la Ponţius la Pilat, până când, literal, n-au mai avut o altă soluţie, rămânând în drum, cu un copil muribund. Aşa s-a şi produs nefericitul sfârşit al copilului – a murit şi a fost ieri înmormântat. Acest caz ne arată cât de jalnice sunt instituţiile de asistenţă publică din oraşul nostru. Ne arată că situaţiile ce prevalează în capitală n-ar trebui să existe nici măcar la sat. Dar ele nu trebuie tolerate, căci îi afectează pe toţi. Nu avem un spital de copii, nu avem camere de izolare pentru pacienţii cu boli infecţioase. Pe scurt, nu există o instituţie în care săracul aflat în stare gravă să poată găsi mântuire şi ajutor. În faţa acestui eveniment dureros, care nu trebuie trecut cu vederea, şi ţinând cont de condiţiile amintite, adresăm părinţilor noştri întrebarea: ce intenţionează să facă pentru a preveni astfel de momente şi pentru a îndepărta tristele consecinţe. Solicităm învăţarea lecţiilor din această deprimantă întâmplare, pentru binele poporului nostru”[22].

Rezultatele anchetei întreprinse de autorităţi în scopul clarificării condiţiilor în care s-a produs tragedia dezvăluiau adevărata dimensiune a problemei: la Spitalul Ţării, „în zilele de internare”, aproape 40 de persoane erau refuzate din cauza lipsei de spaţiu; în secţia pentru sifilitici se ajunsese ca doi pacienţi să împartă acelaşi pat, acuzându-se reciproc de transmiterea infecţiei. Cum un aşezământ de îngrijire medicală pentru copii nu exista în toată Bucovina, micii bolnavi erau plasaţi în saloanele pentru femei, „deranjându-le, în mod constant, cu plânsetele şi zgomotele făcute”[23]. Cât priveşte atitudinea personalului de la Spitalul evreiesc, Benno Straucher o punea pe seama aceluiaşi spaţiu insuficient, ştiut fiind faptul că, în pofida regulamentului restrictiv de funcţionare, care limita accesul bolnavilor în funcţie de vârstă şi de apartenenţă etnico-religioasă, mulţi dintre neevrei au găsit acolo un loc de alinare; în plus – continua parlamentarul bucovinean – încă de la sosirea emigranţilor ruşi, copiii şi femeile însărcinate fuseseră îngrijiţi în respectivul spital, improvizându-se paturi de-a lungul coridoarelor[24]. Trecând însă peste orice scuză, construirea sau amenajarea unei clinici de pediatrie

[22] „An unsere Stadtväter!”, în „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, XXV, nr. 5043, 24. März 1906, p. 3.

[23] „Aus dem Gemeinderathe”, în „Bukowinaer Post”, Czernowitz, XIII, nr. 1896, 27. März 1906, p. 2.

[24] „Czernowitzer Angelegenheiten. Aus dem Rathause”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 666, 27. März 1906, p. 3.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

era pentru consilierul Billig o „chestiune arzătoare”, iar Magistratul trebuia să ia în calcul orice opțiune în vederea realizării acesteia, inclusiv alocarea unei părți din fondul de investiții în cuantum de șapte milioane de coroane cerute ca împrumut de Bucovina de la statul austriac. Potrivit participanților la ședința Consiliului local al Cernăuților, un spital pentru copii era mai util decât un azil pentru săraci, cu atât mai mult cu cât unii vedeau în „adăpostul nevoiașilor” o „sursă a tuturor bolilor”[25]. Și într-un caz și în celălalt, trebuia să primeze principiul umanitar, iar reprezentanții primăriei, „sensibili la problemele populației”, cereau „să fie lăsați să lucreze și nu să primească lovituri la talpă”. În plus – conchidea președintele de ședință – spitalele pentru copii erau opera inițiativei caritabile private, deci se impunea a se întreprinde „ceva și în acest sens”.

Câteva luni mai târziu, problema strângerii de fonduri destinate ridicării spitalului de copii revenea în atenția presei cernăuțene. În timp ce în alte mari orașe din Europa și din imperiu asemenea așezăminte purtau marca „binefăcătorilor potenți financiar”, capitala Bucovinei nu era „suficient de norocoasă să aibă milionari”, rămânând „deci, dependentă de ea însăși” și trebuind „să facă totul cu propriile resurse”, „în măsura în care mijloacele îi permiteau”. Pentru demararea proiectului social și medical s-a constituit o comisie formată din medici și consilieri, cu rolul de a stabili condițiile și termenele de executare a lucrărilor de construcții. Pentru doctorul Röhmer, decizia deschiderii unui spital de copii în Cernăuți era cea mai bună dintre toate, căci „nicăieri nu se făcuse atât de puțin în sensul prevenirii îmbolnăvirii la copii […]. De la an la an, există o creștere alarmantă a numărului de cazuri în care copiii cad victime ale maladiilor infecțioase, în absența îngrijirii medicale. Ne amintim de un caz care s-a întâmplat cu puțin timp în urmă, când un copil al oamenilor săraci a murit pe stradă, căci n-a fost primit nicăieri. Creșterea alarmantă a mortalității infantile nu poate fi contracarată în mod eficient, deoarece nu avem fonduri. În special, populația nevoiașă, care nu dispune de mijloace pentru a îngriji copilul bolnav și pentru a-i oferi acasă ajutorul medical, suferă foarte mult din cauza lipsei unei asemenea instituții. Desigur, un singur spital de copii nu acoperă nevoile unui oraș cu o populație în continuă creștere, dar este un prim pas. După ce această instituție va lua ființă, ea va putea fi ulterior dezvoltată”[26]. Cu toate că în timpul discuțiilor „s-a auzit o voce care susținea unirea acestui nou spital pentru copii cu spitalul provincial”, în sensul extinderii Spitalului Țării cu un pavilion special destinat pediatriei, „nimeni nu s-a alăturat acestei păreri și, pe bună dreptate”. Noua construcție trebuia să fie „una urbană, specială”, „fondată de oraș și administrată de el însuși”, „în interesul populației urbane”, dar și ca semn al „reputației” Cernăuților. Dacă o asemenea inițativă se materializa, „orașul se îmbogățea cu o mare realizare”, iar „dragostea și venerația” pentru împăratul care urma să

[25] *Ibidem*.

[26] „Ein Kinderspital in Czernowitz”, în „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, XXV, nr. 5123, 4. Juli 1906, p. 1.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

aniverseze 60 de ani de la urcarea pe tron puteau fi exprimate „în cea mai nobilă manieră”[27].

Dezbaterile pe tema separării spitalului de copii de cel de boli infecțioase, a creării unui departament special în cazul izbucnirii unor epidemii, a modului în care aveau să se deruleze lucrările și a componenței comisiei de specialitate stabilite la nivelul Magistratului au durat aproape un an[28]. În vara lui 1907, la nivelul Consiliului orășenesc se propunea formarea unei noi comisii, tripartite, din care să facă parte inginerul-șef Kossowski și doctorul Kwiatkowski. De altfel, amintitul medic era pregătit să întreprindă o călătorie „în cele mai mari orașe”, în vederea cercetării modului în care au fost înființate spitalele pentru copii și a mecanismului lor de funcționare, urmând ca rezultatele „studiului” să fie transmise autorităților de la Cernăuți[29].

Încercând să discearnă între valențele utilitariste și politicianism, autorul articolului apărut în „Bukowinaer-Volks-Zeitung” constata, cu scepticism: „Deci, un Spital de copii plănuiește Consiliul local. Tocmai și-a descoperit inima bună și îi lasă pe cei mici să vină la el. Vrea să facă ceva pentru ei, care să-i protejeze la nevoie. O treabă bună, o inițiativă de lăudat, sentimente înălțătoare, asta a inspirat guvernului viitoarea aniversare. Toți cei ce vor să atragă privirea milostivă a împăratului asupra lor sunt acum plini de idei și își îndreaptă atenția către săraci. Există chiar o comisie în care, în mod miraculos, a fost ales un medic. Desigur, doar unul, căci datorită înțelepciunii, fiecare consilier poate înțelege mai bine decât medicul care sunt problemele spitalului [...]. Așadar, comisia este acolo și, întrucât aniversarea este destul de aproape, treaba se va face repede și serios. Prin urmare, s-a decis, iar pe baza rapoartelor comisiei se va deschide un spital pentru copii, cu treizeci de paturi. Aplauze, aprobare, urale, apoi o acțiune festivă de punere a temeiliei și totul se termină. Aleluiea, s-a încheiat o treabă bună, grozavă!”. Dar, dincolo de festivități și discursuri, de emoțiile îndreptățite atunci când era vorba de copiii în suferință, autorul se întreba dacă nu cumva spitalul reprezenta doar un „petec” pus pe „haina ruptă” a nevoilor celor săraci. „Bieții micuți, victime ale «făcătorilor de îngeri»”[30], „lipsa oricărei supravegheri în stradă”, „mizeria și degenerarea” trebuiau să îi preocupe pe cei responsabili de bunăstarea comunității:

[27] *Ibidem*.

[28] „Czernowitzer Angelegenheiten. Interpellationen”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 855, 15. November 1906, p. 3; „Lokal- und Provinznachrichten. Aus dem Rathause. Interpellationen”, în „Czernowitzer Tagblatt”, IV, nr. 1133, 15. November 1906, p. 3; „Lokal- und Provinznachrichten. Aus dem Rathause. Interpellationen. Lokalsanitätskommission”, în „Czernowitzer Tagblatt”, V, nr. 1212, 21. Februar 1907, p. 3; „Aus dem Gemeinderathe”, în „Bukowinaer Post”, Czernowitz, XIV, nr. 2079, 4. Juni 1907, p. 2.

[29] „Lokal- und Provinznachrichten. Aus dem Rathause. Interpellationen. Das Kinderspital”, în „Czernowitzer Tagblatt”, V, nr. 1294, 6. Juni 1907, p. 3.

[30] În limbaj colocvial, „făcătorii de îngeri” erau persoanele care, beneficiind sau nu de pregătire medicală, efectuau întreruperi ilegale de sarcină, de regulă, în condiții discutabile igienic și cu un instrumentar rudimentar; în alte condiții, expresia desemna practicienii care eșuaseră în ceea ce privește actul medical.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

„Ştim că mortalitatea infantilă este la noi una alarmant de mare. De ce-i aşa? De ce aceşti copii mor mai ales în casele săracilor? Pentru că le lipseşte tot ceea înseamnă îngrijire atentă la această vârstă: hrană, căldură, curăţenie. Săraca mamă trebuie să meargă la muncă, tatăl – dacă există vreunul – munceşte şi el, şi astfel copilul, pentru a nu pieri, în grabă este dat spre îngrijire «făcătorului de îngeri», unde moare încet, indiferent dacă a fost adus sănătos sau deja bolnav”. Aşadar, era nevoie de un loc pentru cei lipsiţi de ocrotirea părinţilor sau obligaţi „să petreacă ore sau zile în afara casei”. Crescuţi ca nişte „plante în mlaştină”, în „ciuma societăţii”, fără ca cineva să îi supravegheze, să le dea o direcţie, să-i înveţe să-şi potolească foamea, aceşti copii se transformau în „zdrenţe, hoţi, dăunători”, deşi ar fi putut deveni „cetăţeni buni şi utili, dacă ar fi fost scoşi din stradă, la timp”[31]. Cu alte cuvinte, un „azil” pentru orfanii şi săracii oraşului era – potrivit celor de la „Bukowinaer-Volks-Zeitung” – mult mai eficient decât un spital „ridicol, cu numai 30 de paturi”. De altfel, nici 100 de paturi nu ar fi fost suficiente, mai ales că preţul unui pat era de aproximativ 7 000 de coroane „plătite în avans”, în condiţiile în care cheltuielile cu ridicarea clădirii, cu întreţinerea ulterioară şi cu salarizarea personalului ar fi împovărat, oricum, administraţia locală. Soluţia propusă diriguitorilor urbei pentru acoperirea nevoilor urgente consta în extinderea spitalului central cu unul sau două pavilioane de tip Libermann, alocate exclusiv pediatriei, construirea unui „azil pentru copii” şi angajarea unor medici care să se ocupe de nevoiaşi. În concluzie, astfel de măsuri – mai puţin „pompoase” sau spectaculoase – dar realiste şi „cu adevărat bune” reprezentau „o consolare înălţătoare pentru comunitatea care acţiona în acord cu principiul: «Faceţi binele şi aruncaţi-l în mare – peştele nu ştie, Domnul îl ştie»”[32].

La rândul său, cotidianul „Bukowinaer Post” anunţa „dimensiunile catastrofale” pentru bugetul local referindu-se, deopotrivă, la suma ce urma a fi atribuită lucrărilor de construcţie şi amenajare (o jumătate de milion de coroane) şi la cea de administrare a spitalului (aproximativ 90 000 de coroane anual). Afirmaţiile doctorului Reitmann erau susţinute de consilierii Kiesler şi Sträucher, care cereau temperanţă şi prudenţă în asumarea unor asemenea proiecte, cu atât mai mult cu cât în fiecare deceniu erau împrumutate milioane de coroane, „bani sacrificaţi primei sau celei mai bune propuneri” întemeiate nu doar pe calcule, ci pe ironica demagogie a „frazelor bogate”. Cei doi politicieni credeau că „patriotismul” şi „loialitatea” Cernăuţilor puteau fi arătate şi altfel decât prin investiţii atât de mari şi care aveau să coste comunitatea pe termen lung. În plus, capitala Bucovinei nu trebuia să intre în competiţie sau să urmeze exemplele marilor oraşe din imperiu; în timp ce la Praga şi Viena se ridicaseră astfel de spitale, prin atribuirea de fonduri speciale, scutirea de taxe sau „încălcarea flagrantă” a unor obligaţii financiare[33], îndatoratului şi săracului oraş Cernăuţi i se cerea să găsească „rezolvări tactice” şi

[31] „Tue das Gute...”, în „Bukowinaer-Volks-Zeitung”, I, nr. 80, 12. Juni 1907, p. 1.
[32] *Ibidem*, p. 2.
[33] „Bedenklicher Petzereifer”, în „Bukowinaer Post”, XIV, nr. 2083, 13. Juni 1907, p. 1.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

să respecte tot felul de reguli. Chiar dacă ideea deschiderii ambelor spitale (de boli infecțioase și de pediatrie) devenise nerealistă din cauza cheltuielilor prea ridicate[34], dincolo de orgolii și ambiții, rămânea întrebarea legată de ajutorul pe care municipalitatea l-ar fi primit de la „țară", în vederea construirii unui obiectiv emblematic pentru Bucovina însăși[35].

Pornind de la o tristă statistică medicală, potrivit căreia din 100 de copii, 59 nu treceau de vârsta de 5 ani[36], la 13 iunie 1907, în cadrul „sesiunii consiliului local", doctorul Reitmann a făcut public un *Raport*, în preambulul căruia se menționa: „Urgența și necesitatea înființării unui spital pentru copii în Cernăuți este atât de indiscutabilă încât orice altă întreprindere pare de prisos. Mai presus de orice, trebuie luată în considerare mărimea acestui spital care depinde, în primul rând, de resursele disponibile și de scopul stabilit. Totuși, pentru a avea un reper, am pornit de la un număr, provizoriu, de 30 de paturi, acestea reprezentând, deocamdată, un minimum"[37]. Spitalul trebuia amplasat la periferia orașului, într-o zonă suficient de generoasă pentru a permite amenajarea de parcuri sau grădini și extinderea ulterioară a clădirii. O condiție *sine qua non* era conectarea la rețeaua urbană de apă, canalizare și iluminat, la aceasta adăugându-se natura solului pe care urma să se ridice imobilul, infrastructura adiacentă, respectiv căile de comunicație. Suprafața saloanelor era calculată în funcție de specificul secțiilor, luându-se ca bază de referință 150 mp suprafață utilă/pat[38]. În consecință, „pentru un spital de copii cu 30 de paturi" sau „un lot de aproximativ 150 × 30", erau „suficienți 4 500 de metri pătrați"; dar cum doctorul Reitmann preconiza o creștere a numărului de paturi la 150, municipalitatea trebuia să se gândească la un teren de cel puțin 22 500 mp[39].

În clădirea structurată orizontal în sistem pavilionar, iar vertical cu subsol, parter și două etaje, se găseau saloanele pentru copii (în funcție de vârstă: „sugari", „copii mici" și „copii mari"), „camere de zi", o sală de operații cu o încăpere anexă pentru pregătirea intervențiilor, cabinetul medicului, băi, lavoare, toalete, sală de

[34] De-a lungul anului 1907, au existat mai mulți susținători ai construirii ambelor spitale, care considerau suma de 500 000 de coroane suficientă pentru ambele clădiri; alții preferau un spital de boli infecțioase, destinat tuturor categoriilor de vârstă, știut fiind caracterul ciclic sau repetitiv al epidemiilor. Cf. „Die Spitalsfrage", în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung", nr. 1032, 22. Juni 1907, p. 4.

[35] „Bedenklicher Petzereifer", în „Bukowinaer Post", XIV, nr. 2083, 13. Juni 1907, p. 2.

[36] „Die Spitalsfrage", în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung", nr. 1024, 13. Juni 1907, p. 3.

[37] „Die Spitalsfrage in Czernowitz", în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung", nr. 1025, 14. Juni 1907, p. 4.

[38] Raportarea se făcea la spitale precum: Friedrichshain-Berlin (cu 122 mp suprafață utilă/pat), Hamburg-Eppendorfer (124 mp suprafață utilă/pat), St. Louis-Paris (130 mp suprafață utilă/pat), Hopkins-Baltimore (140 mp suprafață utilă/pat), Neue Hospital-Montpellier (150 mp suprafață utilă/pat), Kantonalhospital-Zürich (160 mp suprafață utilă/pat) sau Blegdan-Kopenhagen (247 mp suprafață utilă/pat). Cf. „Lokal- und Provinznachrichten. Das Kinderspital", în „Czernowitzer Tagblatt", V, nr. 1301, 14. Juni 1907, p. 3.

[39] *Ibidem*.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

mese, spălătorie (lenjerie şi haine), ateliere, depozite pentru echipamentul medical şi lenjerie, un laborator „de chimie şi microscopie”, o cameră de radiografie, o sală de „terapie mecanică” (pentru gimnastică terapeutică, masaj, tratamente electrice şi termice cu aer cald), precum şi spaţii destinate compartimentelor administrative şi economice: secretariatul (cancelaria), apartamentul doctorului şi cel al administratorului, sala de conferinţe şi biblioteca pentru medic, capela, un izolator pentru bolnavii ţinuţi sub observaţie, bucătăria, camerele asistentelor, camera de dezinfecţie, incubatorul, pivniţele, camera centralei termice, morga şi camera de autopsie. Încălzirea centrală, iluminatul electric, ventilaţia „excelentă”, apa caldă şi rece în întreg complexul, canalizarea, coridoarele şi ascensoarele completau tabloul unui „spital modern”. De asemenea, dotările se refereau la mobilier (de la paturi şi noptiere, la mese şi scaune, dulapuri etc.), la echipamentul medical, instrumentarul şi aparatura de laborator şi la instalaţiile sanitare. Toate urmau a fi „procurate conform celor mai moderne cerinţe”. În ceea ce priveşte personalul angajat al spitalului de copii, în *Raportul* doctorului Reitmann se amintea de un director (care putea fi şi doctorul primar), un medic secundar, un administrator, un secretar (cancelar), o doică, circa şase asistente, o menajeră şi două ajutoare la bucătărie, un portar, doi servitori care să se ocupe şi de grădinărit. În problema sensibilă a costurilor care, oricum, nu puteau fi stabilite „cu precizie”[40], o primă sumă avansată în scopul achiziţiei terenului şi ridicării construcţiei – „fără finisajele interioare, echipament şi mobilier” – era de 150 000 de coroane; dar cum preţul unui pat ajungea la aproximativ 1 000 de coroane, totalul se ridica la „cel puţin 200 000 de coroane”.

Investiţia nu putea fi recuperată în scurt timp şi nici cheltuielile ulterioare ignorate de autorităţi, aşa cum o demonstraseră şi spitalele similare din Austria, Germania, Franţa şi Italia. Caracterul public al acestora şi faptul că majoritatea persoanelor tratate în asemenea instituţii nu beneficiau de resurse financiare adecvate făceau ca sub 1/4 din cheltuielile reale să fie acoperite din veniturile proprii, restul suportându-l municipalitatea. În timp ce în anii 1895–1896, o zi de spitalizare pentru o persoană internată la Berlin, în spitalul orăşenesc, costa 2,75 de mărci (echivalentul a 3,30 de coroane) şi de 4,75 de mărci (sau 5,40 de coroane) în spitalul Moabit, la Cernăuţi acesta era de aproape 3 coroane. „Prin urmare – se conchidea în *Raport* – în cazul dat, la un spital cu 30 de paturi, în funcţie de condiţiile specifice, cheltuielile anuale, calculate la aproximativ 3 coroane/persoană/zi ar ajunge la aproape 33 000 de coroane”. Dacă spitalul nu le putea plăti din veniturile proprii, era de datoria Magistratului să le acopere[41].

În mod paradoxal, proiectul construcţiei spitalului de copii a găsit împotrivire la o parte dintre membrii comunităţii medicale locale. Rezultatele unei anchete întreprinse în rândul câtorva reputaţi medici cernăuţeni dezvăluia

[40] „Lokal- und Provinznachrichten. Das Kinderspital”, în „Czernowitzer Tagblatt”, V, nr. 1303, 16. Juni 1907, p. 4.

[41] *Ibidem*.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

nemulțumirea acestora față de stabilirea noilor priorități, în condițiile în care alte multe probleme din domeniul sanitar, al igienei și salubrității erau tergiversate. Doctorul Rudich, de exemplu, semnala efectul lipsei de specialiști într-un oraș în continuă creștere, atrăgând atenția asupra celor patru medici în grija cărora intrau mai bine de 80 000 de locuitori, cât număra, atunci, capitala Bucovinei. „Acești domni – continua Rudich – sunt atât de copleșiți de încărcatele lor agende, cu solicitări de felul examinărilor de cadavre ș.a.m.d., încât le rămâne prea puțin timp pentru a trata săracii". În consecință, angajarea unor medici pentru populația nevoiașă din oraș era „una dintre cele mai urgente îndatoriri" ale primăriei și nu inițierea unor „proiecte precum înființarea unui spital pentru copii"[42]. Angajarea medicilor școlari și militari era văzută de doctorul Ștefanovici drept „sarcină la fel de importantă", în timp ce confratele său, medicul Anhauch, considera megalomanic planul spitalului de pediatrie, susținând că centre urbane mult mai mari nu își asumaseră o asemenea întreprindere. Cu atât mai mult, ea era improprie Cernăuților, ca oraș lipsit de „cele mai primitive cerințe impuse de binele comun", care abia ieșise „din primele etape ale dezvoltării sale, cu doar câțiva ani în urmă", uitând de efectele devastatoarelor epidemii ce îl bântuiseră în repetate rânduri. În altă ordine de idei, dacă autoritățile își doreau un nou spital, acela trebuia să fie destinat bolilor infecțioase. De aceeași parte se situa doctorul Schönbaum, care găsea argumente împotriva ridicării unui spital de copii. O notă discordantă făcea declarația consilierului medical, doctorul Stocklöw, în opinia căruia „fiecare pas al municipalității în direcția creșterii eficienței din punct de vedere sanitar ar trebui salutat", evident, fără a neglija latura financiară[43].

Chestiunea construirii unui spital a rămas mult timp pe ordinea de zi a ședințelor consiliului Magistratului, dilema constituind-o sursa finanțării și nu destinația așazământului medical. Un nou credit ar fi împovărat mai mult bugetul local, în condițiile în care deja se contractaseră împrumuturi pentru ridicarea sau amenajarea Băilor de la Prut, a liceului de fete, a școlii elementare de la Stânca și a Grădinii Publice. La 20 iunie 1907, întâlnirea reprezentanților locali se încheia în următorii termeni: „Înființarea unui spital pentru copii – respinsă. În principiu, se decide construirea unui spital în anul jubiliar 1908, iar Magistratului i se cere să ia în considerare nevoile întregii țări, asigurând, în cadrul spitalului, disponibilizarea unui anumit număr de paturi pe perioada epidemiilor. Cererea a fost acceptată în unanimitate"[44]. O asemenea hotărâre nu îi putea dezarma pe suporterii cauzei spitalului de copii, chiar dacă dezamăgirea lor se reflecta în cotidianul „Czernowitzer Allgemeine Zeitung" din 23 iunie 1907: „Vă încleștați îngroziți mâinile atunci când vi se cere să construiți un spital pentru copii, dar într-o singură ședință, cu inimă ușoară sau din răzbunare, vă dăruiți unii altora sute de mii […]. Nu aveți bani pentru grădini publice și lăsați orașul să se ofilească, dar vă folosiți de fondurile

[42] „Aus dem Rathause", în „Czernowitzer Tagblatt", V, nr. 308, 22. Juni 1907, p. 1.
[43] *Ibidem*.
[44] *Ibidem*, p. 2.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

orașului, înaintea alegerilor politice, pentru a vă înmulți numărul păcatelor”[45]. O lună mai târziu, presa revenea asupra deciziei Consiliului orășenesc de a abandona proiectul spitalului pentru copii, „în anul jubiliar”, din cauza costurilor mari. În schimb, era agreată propunerea comisiei de sănătate – prin vocea medicului Adolf Reitmann – referitoare la deschiderea unui „spital urban, care să servească drept spital epidemic în cazul izbucnirii unei molime”, ținându-se cont și „de cererea exprimată, în mod repetat, de guvernul provincial”, urmând ca o comisie formată din șapte membri să se ocupe de „lucrările pregătitoare”[46].

Timp de aproape șase luni, soarta spitalului de copii părea pecetluită[47]. Numai că, la începutul anului 1908, guvernatorul provinciei, baronul Georg Wassilko a revenit asupra planului de a deschide o instituție medicală modernă în semn de omagiu pe care capitala Bucovinei îl aducea împăratului. Discuțiile purtate cu președintele Dietei, cu referentul sanitar al provinciei, cu directorul spitalului și nu în ultimul rând cu reprezentanții Magistratului au readus în atenție necesitatea amenajării unui spital pentru copii[48]. La câteva zile de la apariția în presă a acestei informații, o serie de articole, intitulate „Un act umanitar”, „Spitalul de Copii – jubileul împăratului, din orașul Cernăuți”[49], desluşeau misterul revenirii la tema inițială a clinicii de pediatrie, prin alocuțiunea „recapitulativă” a viceprimarului Salo Weisselberger: „La întâlnirea despre care am făcut vorbire, în mod repetat, Comisia locală de sănătate a aprobat fondarea unui spital general pe considerentul că, de multe ori, spitalul de stat a trebuit să refuze populația bolnavă a orașului din cauza supraaglomerării. Poate că era un lucru bun la vremea respectivă. Acum însă eforturile administrației provinciale în orașele Bucovinei se intensifică și în vederea extinderii instituțiilor existente și în direcția înființării altora. O asemenea întreprindere este, cu siguranță, menită să ușureze povara spitalelor generale. Pe de altă parte, lipsa oricărui instrument de ajutorare a copiilor reprezintă o urgență extremă. Evidența statistică a mortalității în rândul copiilor este una devastatoare. Ea se datorează, în mare parte, incapacității de a asigura tratament medical copiilor săraci. În ultimele decenii, atât doctorii, cât și nespecialiștii au devenit conștienți de simptomatologia afecțiunilor la copii în relație cu particularitățile vârstei copilăriei,

[45] „Korruptionsriecherei”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 1033, 23. Juni 1907, p. 1.

[46] „Tageschronik. Jubiläumsjahr 1908”, în „Bukowinaer-Volks-Zeitung”, I, nr. 112, 20. Juli 1907, p. 3.

[47] În ședința din 13 decembrie 1907, comisia de sănătate a Magistratului Cernăuți reavizase proiectul spitalului de boli infecțioase, propunând ca, după finalizarea lucrărilor, clădirea să poată fi folosită în perioadele neepidemice, ca spital general aflat în administrația orașului. Deși suma prevăzută inițial nu depășea 300 000 de coroane, cheltuielile ulterioare au fost estimate la 500 000, ceea ce, în opinia câtorva consilieri, făceau investiția nefezabilă. Cf. „Kaiserjubiläums-Kinderspital der Stadt Czernowitz”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 1240, 27. Februar 1908, p. 3.

[48] „Tagespost. Errichtung eines Epidemiespitals”, în „Bukowinaer Post”, XV, nr. 2192, 23. Februar 1908, p. 5.

[49] „Kaiserjubiläums-Kinderspital der Stadt Czernowitz”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 1240, 27. Februar 1908, p. 3; „Lokal- und Provinznachrichten. Kaiserjubiläums-Kinderspital der Stadt Czernowitz”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VI, nr. 1517, 29. Februar 1908, p. 2.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

ceea ce face ca aceste boli să nu poată fi tratate după schemele pentru adulți. Prin urmare, sunt necesare spitale speciale (spitale pentru copii) și, de asemenea, echipamente și dotări specifice, în acord cu principiul lui Escherich, unul dintre cercetătorii de seamă, care citează, în acest sens, următoarea frază aparținând unui medic francez, care se referea la un spital pentru copii inadecvat: copilul nu moare din cauza bolii care l-a trimis în spital, ci din cauza bolii pe care o dobândește acolo. Iar spitalul general a dat greș, de mai multe ori, în această privință. Un incident tragic trezește amintiri proaspete în legătură cu ce s-a întâmplat în urmă cu doi ani, aducând la lumină mizeria care încă domină aici. O femeie săracă este dată afară de proprietar și caută, în spitalul de stat, un loc pentru copilul ei, care suferă de o boală infecțioasă. Respinsă, ea rătăcește până când copilul îi moare în brațe. Timpul în care trăim se numește secolul copilului. Spiritele conducătoare speră că vor forma oameni noi”[50].

Pornind de la considerentele amintite, dar ținând cont și de condiționările sociale și economice, conducerea Magistratului Cernăuți deschidea, din nou, subiectul oportunității construirii spitalului pentru copii. În plus, cotidienele austriece „Wiener Abendpost” și „Neuen Freie Presse” anunțaseră ca „obiective ale eforturilor patriotice în Anul Jubiliar” inițierea de proiecte de ajutorare și sprijinire a copiilor, „problemele lor fiind aproape de inima împăratului”; ba chiar acțiunile propuse de Consiliul de Miniștri de la Viena convergeau cu „interesul personal al monarhului”, căci împăratul, „un prieten cald al copiilor”, își dorea „ca fiecare familie să se bucure de o tinerețe sănătoasă și înfloritoare”[51]. „Iată de ce – continua Weisselberger – în opinia mea, instituția care a fost propusă va avea ca titulatură: *60 de ani de domnie a împăratului Franz Joseph I – Spitalul de Copii al municipalității Cernăuți*”, iar aceasta „din două motive: în primul rând, folosirea clădirii în scopuri epidemice este de așteptat să se facă doar în cazuri excepționale (adică numai dacă o boală este declarată epidemie de către autoritatea medicală), în timp ce tratarea copiilor este constantă […]. În al doilea rând, acest spital ar conferi evenimentului și caracterului său aniversar un accent mai puternic”. Se convenea ca suma maximă alocată acestui proiect să nu depășească 300 000 de coroane, iar numărul de paturi în spital să fie de 50, cu posibilitatea de suplimentare în timpul vreunei epidemii[52].

Persuasiunea, ambiția și determinarea lui Weisselberger nu l-au lăsat indiferent pe doctorul Kwiatkowski, căruia i se acordase credit în planificarea lucrărilor de construcție a spitalului pentru copii. În timpul unei ședințe desfășurate în 3 martie 1908, în cadrul alocuțiunii sale, Kwiatkowski afirma: „Și ce nu a reușit, în discuțiile de aproape doi ani ale comisiei locale de sănătate, excelentul vorbitor Dr. Reitmann, a făcut-o, de curând, viceprimarul Weisselberger prin eforturile sale energice, care aduc la un loc tinerețea, prudența și conștiința”. Într-o combinație de invidie și admirație, Kwiatkowski lăuda capacitatea viceprimarului de a „elibera

[50] „Ein Humanitätsakt”, în „Bukowinaer Post”, XV, nr. 2194, 27. Februar 1908, pp. 1–2.
[51] *Ibidem*, p. 2.
[52] *Ibidem*.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

comunitatea de grija ridicării unui spital epidemic”, oferindu-i, în schimb, posibilitatea de a întreprinde ceva „nu mai puțin important”, „pentru copii” şi care să corespundă „intențiilor înalte ale sublimului monarh. Cât de profund afectați ar trebui să ne simțim dacă am veni cu mâna goală în fața tronului, alături de popoarele pioase din imperiu. După cum am spus, dacă reprezentanții orașului au fost scutiți de o asemenea rușine, cu siguranță aceasta îi datorăm viceprimarului Dr. Weisselberger”[53]. Desigur, fără ajutorul guvernatorului von Bleyleben – „un adevărat cetățean de onoare al orașului” – şi al directorului spitalului, doctorul Philipowicz – „care luase pe umerii săi povara conducerii fundației” –, situația ar fi rămas neschimbată. Singurele probleme care trebuiau rezolvate se refereau la achiziționarea terenului pe care urma să se clădească spitalul de copii şi statutul juridic al viitorului așezământ de sănătate[54].

O surpriză de proporții s-a produs la jumătatea lunii martie, atunci când un „nobil filantrop” oferea Cernăuților o jumătate de milion de coroane în scopul ridicării noului spital. Considerată „magnifică” şi „aproape unică în analele așezării”, donația lui Hermann Fischer – al cărui nume „trebuia scris cu litere de aur în istoria orașului” – devenea „cea mai demnă formă de exprimare elocventă a caritații”, în acord cu „intențiile monarhului”. Deşi cetățean român, Fischer era un cunoscut al protipendadei cernăuțene, „alegând să petreacă o mare parte a anului în Bucovina”. Intenția sa (care, inițial, făcuse obiectul unei discuții purtate cu viceprimarul Weisselberger) era prezentată, pe larg, într-o scrisoare adresată consilierului Norst pentru a fi înaintată Magistratului: „Dragă prietene! Referitor la repetatele noastre consultări, doresc să vă informez că am decis să mă conformez intențiilor sublime ale Majestății Sale Împăratul şi să aduc un omagiu în memoria părintelui meu, donând 500 000 de coroane administrației orașului Cernăuți, cu următoarea precizare: municipalitatea are obligația de a utiliza întreaga sumă pentru obiectivul aniversar, care, la inscripția: «Fundația jubiliară a Împăratului» va adăuga «Spitalul de Copii Moise şi Sarah Fischer», cu destinația îngrijirii corespunzătoare a copiilor bolnavi, indiferent de confesiunea şi naționalitatea lor”. Banii urmau a fi transferați în bugetul Magistratului în trei tranşe: 200 000 de coroane intrau la 18 august 1908, „ziua cea mai înaltă, de naştere a Majestății Sale Împăratul”, iar câte 150 000 de coroane la 18 august 1909 şi 1910. Dacă reprezentanții orașului ar fi avut nevoie de 300 000 de coroane în primul an de lucrări (1908), recurgând astfel la un împrumut, Fischer se angaja să pătească dobânda „până la achitarea întregii sume”[55].

După entuziasmul momentului, dilema în care erau aduse autoritățile locale se lega de redirecționarea celor 300 000 de coroane alocate inițial spitalului de copii: „Ce ar trebui să facă municipalitatea cu acești bani? Această întrebare, care

[53] „Aus dem Gemeinderate”, în „Bukowinaer Post”, XV, nr. 2197, 5. März 1908, p. 2.
[54] *Ibidem*.
[55] „Eine hochherzige Stiftung. Eine halbe Million gespendet”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VI, nr. 1532, 18. März 1908, p. 4.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

sună pentru cunoscători ca o adevărată păcăleală de aprilie, a devenit foarte actuală”[56]. Bunele intenții ale oficialităților puteau să se materializeze în amenajarea altor așezăminte sociale, cu atât mai mult cu cât împăratul își dorise ca investițiile să fie „orientate spre îngrijirea celor mici”. Potrivit doctorului Anhauch, suma era, oricum una „la limită” pentru a construi și apoi a întreține „o instituție de asistență a copilului”. Dacă totuși ar fi răspuns la o asemenea întrebare, propunerea sa ar fi fost o creșă unde sugarii și copiii mici să găsească ocrotire și hrană. În egală măsură, ar fi preferat o școală specială în care copiii săraci, cu handicapuri fizice, să se recupereze, dobândind, în același timp, abilități care să-i ajute în viață (prin participarea la cursuri de croitorie, tâmplărie, legătorie de carte, sculptură etc). Un asemenea loc se putea amenaja în cadrul Institutului pentru orbi, surzi și muți (aflat, de asemenea, în stadiul de proiect) sau, dacă primăria și-ar fi asumat-o, într-o nouă școală elementară „care să îndeplinească toate cerințele de igienă”. Opțiunea doctorului Bodea viza nu doar tratarea tinerilor pacienți, ci și prevenirea contractării unor boli precum tuberculoza, atrăgând atenția asupra vulnerabilității copiilor în primul lor an de viață: „Cauza fundamentală a tuturor acestor triste fenomene este mediul ambiental nefiresc și alimentația necorespunzătoare a sugarului. Combaterea morbidității și mortalității infantile prin organizarea, în orașul nostru, a cadrului de îngrijire a copilului ar fi obiectivul nobil pentru care aș dori să solicit utilizarea rezervei de 300 000 de coroane. O parte din această sumă ar trebui să fie valorificată prin acordarea de ajutoare mamelor sărace, care sunt obligate să lucreze, oferindu-le astfel posibilitatea de a-și alăpta copiii cel puțin în primele 4 luni de viață. Cealaltă parte a capitalului l-aș folosi pentru a deschide o așa-numită «bucătărie de lapte», care ar putea fi găzduită în subsolul spitalului de copii ce se va construi. De aici, laptele aseptic, diluat în funcție de vârstă și porționat, va fi repartizat acelor sugari care nu se pot alimenta natural, la sânul mamei”[57]. Directorul spitalului și consilierul local Philipowicz susținea propunerea pediatrului Bodea, estimând la 80 000 – 100 000 de coroane costurile de construire și funcționare a „bucătăriei de lapte” prevăzute cu instalații de preparare, insistând asupra distribuirii gratuite a laptelui. Restul putea fi investit în extinderea vechiului spital (prin ridicarea unui pavilion pentru boli epidemice) și în suplimentarea fondurilor alocate Institutului pentru nevăzători și surdo-muți. Totuși, pentru doctorul Goldfeld, mai potrivită era deschiderea unei „băi populare”, utile atât copiilor, cât și adulților, prin menirea sa „culturală și sanitară”, prevenindu-se astfel „bolile contagioase, de piele și altele transmisibile”. De asemenea, baia populară aducea beneficii celor mici. „Copiii din școlile primare ale orașului pot fi învățați rutina igienei corporale, ceea ce îi va face să o practice toată viața. Numai prin educație și curățenie, prin școală și baie, generația viitoare va asana cartierele sărace – și nu prin măsurile luate de poliție”. Într-o direcție similară își îndrepta atenția și doctorul Röhmer, acesta sugerând achiziționarea unor instalații de

[56] „Das Kind”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VI, nr. 1541, 29. März 1908, p. 1.
[57] *Ibidem*, p. 2.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

dezinfectare a hainelor, lenjeriei şi locuinţelor, dar şi a unei clădiri în care să-şi găsească adăpost temporar persoanele evacuate din casele contaminate. În fine, „specialistul în bolile copilăriei”, doctorul Rudich susţinea, deopotrivă, ideea organizării „bucătăriei de lapte”, a unei şcoli pentru copiii săraci şi cu deficienţe şi a unei băi publice[58].

Cu siguranţă, toate aceste propuneri veneau în întâmpinarea unor nevoi de care autorităţile deveniseră conştiente, fără însă a le găsi rezolvare imediată din cauza „eternei lipse a fondurilor”. Tocmai de aceea donaţia lui Hermann Fischer era considerată „un act de voinţă şi sacrificiu, dictat de o inimă nobilă, care rar mai bate în pieptul vreunui om”[59]. Şi dacă banii veneau de la cel care merita nu doar „admiraţie, ci şi veneraţie şi respect”[60], era de datoria administraţiei Cernăuţilor să gestioneze fondurile într-un mod cât mai responsabil cu putinţă, mai ales că în şedinţa „confidenţială” a Consiliului local, ţinută la 31 martie 1908, se analizase varianta utilizării a 400 000 de coroane în vederea ridicării spitalului de copii; 50 000 se alocau extinderii sistemului de termoficare (a reţelei de cazane) care încălzea şi Spitalul Ţării, iar restul de 50 000 se capitalizau în aşa fel încât să aducă un profit care putea fi folosit, pe termen lung, în administrarea clinicii de pediatrie[61].

După ce arhitectul şi inginerul-şef Wilhelm Kempler[62] stabilise detaliile proiectului şi prognozase termenul de finalizare până la începutul lunii decembrie[63], Departamentul de construcţii din cadrul Magistratului a estimat costurile totale la 290 481 de coroane şi 72 de helleri, avertizând asupra faptului că inaugurarea clădirii nu se putea face mai repede de 1 mai 1909[64]. În locul a 100 de muncitori săraci, angajaţi individual, erau preferate echipele de tâmplari, zidari, vopsitori, lăcătuşi etc., această strategie conducând la o mai bună reflectare în preţ a calităţii activităţii prestate[65]. Cu excepţia „lucrărilor ceramice” şi a celor la sistemul de încălzire, erau contractate firmele Büchner (construcţii), Dernbach (lăcătuşărie), Chaim Tennenbaum (tâmplărie), Josef Schätzinger (vopsitorie), Czerny (sculptură), Steinmetz (pictură)[66].

[58] *Ibidem*.

[59] „Die Fischer’sche Stiftung. Die Spende von 500 000 Kronen”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VI, nr. 1533, 19. März 1908, p. 2.

[60] *Ibidem*. În semn de preţuire şi recunoaştere a meritelor, inclusiv a acţiunilor caritabile, Hermann Fischer a fost înnobilat, primind de la prim-ministrul Max Wladimir von Beck titlul de „Cavaler de Mosara”. Cf. „Adelsverleihung”, în „Bukowinaer Post”, 17. November 1908, p. 2.

[61] „Fischer'sche Stiftung”, în „Bukowinaer Post”, XV, nr. 2209, 2. April 1908, p. 3.

[62] Acestuia i se va alătura constructorul Bochner. Cf. „Die Fischerische Stiftung”, în „Bukowinaer Post”, XVII, nr. 2494, 1. Februar 1910, p. 2.

[63] „Das Kinderspital”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VI, nr. 1579, 15. Mai 1908, p. 4.

[64] „Das Kinderspital”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VI, nr. 1584, 21. Mai 1908, p. 4.

[65] „Die Offertausschreibung für das Kinderspital”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 1315, 28 Mai 1908, p. 4; „Aus dem Gemeinderat”, în „Bukowinaer Post”, XV, nr. 2233, 31. Mai 1908, p. 4.

[66] „Vergebung der Arbeiten für das Kinderspital”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VI, nr. 1607, 20. Juni 1908, p. 4.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

Într-un număr special al cotidianului „Czernowitzer Tagblatt”, dedicat lui Franz Iosef I, erau publicate schițele a două clădiri impresionante ce urmau a se construi la Cernăuți în cinstea monarhului (Institutul pentru nevăzători și Spitalul de copii), Kempler insistând asupra importanței celei din urmă: „Deschiderea spitalelor pentru copii este o inovație a secolului XX; până de curând, copiii și adulții erau cazați și tratați în aceleași camere ale spitalelor, fapt care îi dezavantaja și pe unii și pe ceilalți; în timp ce particularitățile și nevoile speciale ale copilului nu puteau fi luate, pe de-a-ntregul, în considerare, îngrijirea și odihna adulților suferinzi erau afectate de prezența micilor bolnavi. Din aceste motive, în multe situații, micilor pacienți li se refuza internarea, sau cel puțin celor aflați în primii ani de viață. Însuși celebrul pediatru prof. Widerhofer spunea că pruncul bolnav nu aparține spitalului, ci mamei sale”. După o succintă prezentare a proiectului, Kempler conchidea: „Sperăm că această frumoasă clădire, care își datorează originea unei ocazii atât de rare și înălțătoare, va aduce vindecare și binecuvântare copiilor bolnavi din provincia imperială”[67].

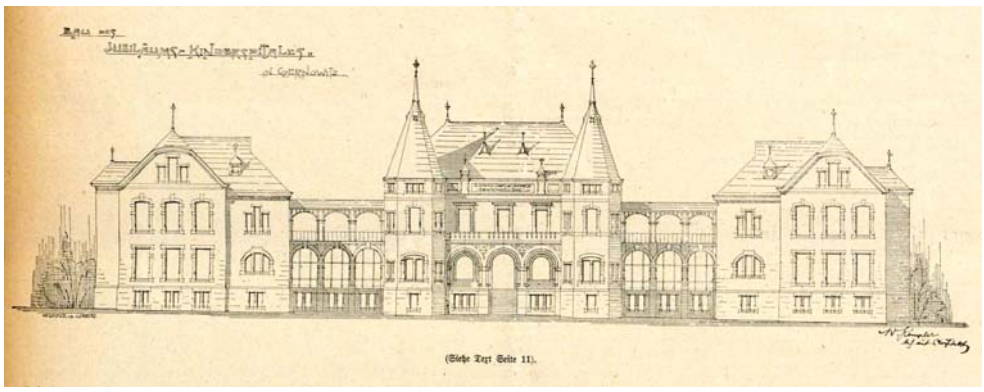

Foto. 1. Schița Spitalului de Copii.
Sursa: „Czernowitzser Tagblatt”, 7. Juni 1908, p. 10.

În dimineața zilei de 25 iunie 1908, într-o atmosferă festivă la care luau parte oficialitățile Bucovinei, politicieni, medici, funcționari, reprezentanți ai cultelor religioase, profesori, ofițeri, invitați din România, în acordurile muzicii de fanfară și în ovațiile care însoțeau entuziastele discursuri, s-a pus piatra de temelie a „Spitalului de copii al lui Moses și Sarah Chana Fischer, dedicat de orașul Cernăuți aniversării celor 60 de ani de la urcarea pe tron a Majestății Sale, împăratul Franz Joseph I”. În actul de fondare se aminteau datele de 3 martie 1908 – când „Consiliul orașului Cernăuți a decis să înființeze un spital pentru copii, repartizând 300 000 de coroane în acest scop”, și 20 martie 1908 – când același Consiliu a acceptat generoasa

[67] Wilhelm Kempler, „Das Kaiser-Jubiläums- Kinder-Spital”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VI, nr. 1598, 7. Juni 1908, p. 11.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

ofertă a filantropului Fischer, stabilind modul şi spaţiul în care urmau să funcţioneze şantierul[68].

Derularea lucrărilor a durat mai mult decât preconizaseră autorităţile, deşi acoperişul clădirii era gata la 24 septembrie 1908, iar execuţia se dovedise „impecabilă”, asemenea „dispunerii frumoase a întregii proprietăţi”, după cum remarca Wojtechowski, nou-numitul director al „departamentului orăşenesc pentru construcţii”[69].

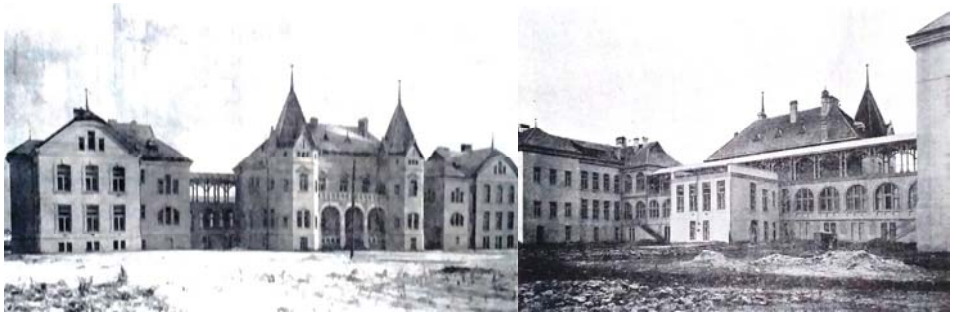

Foto. 2. Spitalul de Copii în construcţie.
Sursa: Basil Kluczenko, *Sanitätsbericht der Bukowina für die Jahre 1907, 1908 und 1909*, Czernowitz, 1911, pp. 250, 258.

Un an mai târziu, fără ca spitalul să fi fost inaugurat, dar din considerente „practice” şi „umanitare”, pediatrul Isidor Bodea acorda consultaţii timp de două ore, într-unul dintre pavilioanele clădirii[70]. Şi chiar dacă reprezentanţii Magistratului stabiliseră deschiderea oficială pentru data de 2 decembrie 1909, cum o serie de „mici aranjamente” încă nu fuseseră „efectuate”, termenul se prelungea pentru „cel târziu 1 ianuarie 1910”[71], apoi pentru luna următoare[72]. Oricum, la 1 februarie 1910, presa din Bucovina anunţa momentul mult aşteptat: „A luat fiinţă un spital aniversar pentru copii, o necesitate, o nevoie pentru Cernăuţi”. Nu au lipsit discursurile oficialităţilor provinciale şi locale, în care se reiterau admiraţia faţă de împărat, importanţa donaţiei lui Hermann Fischer, rolul constructorilor şi mândria pe care o producea comunităţii un astfel de aşezământ. Înaintea „turului de onoare” al clădirii, guvernatorul Wassilko îşi încheia alocuţiunea cu următoarele

[68] „Ein Werk der Nächstenliebe”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 1337, 26. Juni 1908, p. 1–2.

[69] „Das Jubiläums-Kinderspital”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VI, nr. 1685, 24. September 1908, p. 4.

[70] „Aerztliches”, în „Bukowinaer Post”,XVI, nr. 2427, 29. August 1909, p. 5.

[71] „Die Eröffnung des Jubiläums-Kinderspitals”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VII, nr. 2024, 14. November 1909, p. 5.

[72] „Tagespost. Aus dem Landesausschuss”, în „Bukowinaer Post”, XVII, nr. 2487, 16. Januar 1910, p. 4.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

cuvinte: „Îl implor pe Dumnezeu să lase această operă să înflorească, pentru ca generațiile următoare să-și amintească de o distinsă persoană care a ridicat-o […]. În numele țării, preiau această nobilă lucrare, această bijuterie, oferindu-vă asigurarea că o vom păstra întocmai și o vom îngriji așa încât să-și servească scopul”[73].

În numai câteva zile de la inaugurare, Spitalul de Copii, cu „arhitectura sa splendidă” și „mobilierul strălucitor”[74], ajunsese „un magnet pentru toți iluștrii vizitatori străini ai orașului”, precum Ministrul Comerțului – Richard Weiskirchner sau guvernatorul Moraviei – Baronul Karl Heinold[75]. Imaginea clădirii „admirate de sute de oameni, bogați și săraci”[76] avea să apără în „Calendarul Ilustrat”[77] din anul 1912 și în cărțile poștale din seria „Grüss aus…” sau de tip colaj.

Foto. 3. Ilustrate din Cernăuți.
Sursa: http://imagoromaniae.ro/imagini/cern%C4%83u%C8%9Bi.-spitalul-de-copii-ro-2.html, (07.05.2019); Микола Салагор, *Вітання з Чернівців*, Чернівці, 2018, p. 57.

De altfel, descrierea realizată de referentul sanitar al Bucovinei, doctorul Basil Kluczenko, în materialul publicat în 1911 ca retrospectivă asupra situației medicale în provincie[78], era în măsură să stârnească nu doar „emoție” și „încântare”, dar și „invidie” (evident, într-un sens constructiv). Complexul spitalicesc era compus din patru corpuri: două pavilioane, o clădire administrativă și rezidențială și o alta, „la nivelul solului”, în care se găsea „unitatea de carantină” sau „de observație”, toate fiind unite între ele prin culoare acoperite care puteau servi și ca loc de joacă pentru copii. Intrarea se făcea prin corpul principal, printr-un „pridvor” în care cei sosiți la spital se puteau adăposti în caz de vreme rea. De

[73] „Die Fischer'sche Stiftung”, în „Bukowinaer Post”, XVII, nr. 2494, 1. Februar 1910, pp. 2–3.

[74] „Im Kinderspital”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VIII, nr. 2132, 27. März 1910, p. 13.

[75] „Das Fischer'sche Jubiläums-Kinderspital”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 1846, 11. März 1910, p. 6.

[76] „Im Kinderspital”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 1846, 11. März 1910, p. 6.

[77] „Der illustrierte Czernowitzer Austria-Kalender für das Jahr 1912”, în „Czernowitzer Tagblatt”, IX, nr. 2623, 22. November 1911, p. 4.

[78] Basil Kluczenko, *Sanitätsbericht der Bukowina für die Jahre 1907, 1908 und 1909*, Czernowitz, K. K. Landesregierung, 1911, pp. 250–255.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

asemenea, într-un vestibul alăturat, „lângă portar”, puteau fi lăsate cărucioarele. Tot la intrare se aflau „sala de aşteptare propriu-zisă” şi „sala de consultaţii”[79].

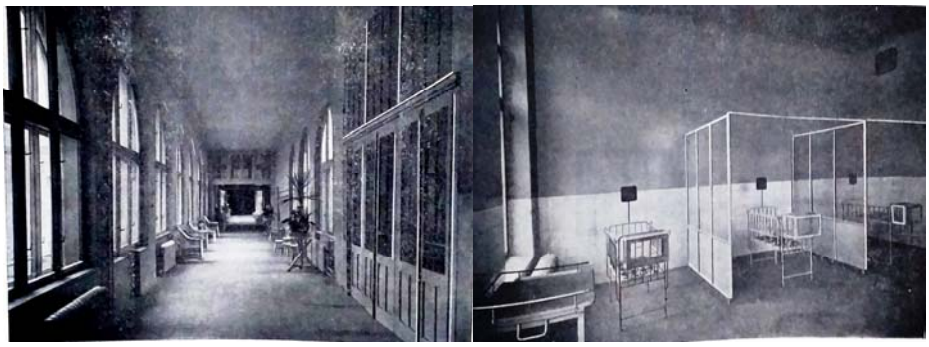

Foto. 4. Coridor şi salon.
Sursa: Basil Kluczenko, *Sanitätsbericht der Bukowina für die Jahre 1907, 1908 und 1909*, Czernowitz, 1911, p. 260, 261.

Copiii care prezentau manifestările clare ale unei boli infecţioase sau cei asupra cărora plana suspiciunea unei afecţiuni contagioase erau trimişi în „celule de carantină”, urmând să rămână acolo până la „noile instrucţiuni venite din partea medicului”; după mutarea pacienţilor din respectivele „celule”, se proceda la o dezinfecţie totală. „Staţia de carantină (de observaţie)” – conectată la clădirea principală, dar inaccesibilă celor din afara spitalului – era formată dintr-o cameră de spital cu patru paturi separate de pereţi vitraţi cu lungimea şi înălţimea de aproximativ 2,2 metri. Se adăugau acestei camere o baie, o toaletă şi o chicinetă, din unitate putându-se ieşi direct în curte, fără a trece, din nou, prin clădirea principală.

Fiecare dintre pavilioane dispunea de un salon mare, cu zece paturi, chicinetă, baie, toaletă, spaţiu de depozitare a echipamentului, cameră de aşteptare, cameră de zi pentru copiii convalescenţi (cu acces direct la grădină) şi câteva saloane mici, cu două–patru paturi, pentru izolarea anumitor pacienţi cu forme mai grave ale bolii. La acestea se adăugau câteva camere şi toalete destinate asistentelor. La primul etaj al pavilionului sudic se afla un laborator, în timp ce în corpul nordic era „sala de operaţie, de ultimă generaţie”, camera de sterilizare şi o încăpere obscură destinată radiaţiilor X[80]. În clădirea principală, la parter, se găsea apartamentul medicului secundar (cu două încăperi, toaletă şi vestibul), iar la primul etaj, apartamentul doctorului primar (cu şapte camere, baie şi antreu). În subsolul aceluiaşi corp principal locuiau portarul, fochistul şi alţi angajaţi din administraţie[81], tot acolo fiind amenajate spaţii pentru sistemul de încălzire şi de

[79] *Ibidem*, p. 251.
[80] *Ibidem*, pp. 251–252.
[81] Cu excepţia personalului de la bucătărie, care ocupa un spaţiu la mansarda pavilionului nordic. Cf. *Ibidem*, p. 252.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

dezinfecție a spitalului, „bucătăria de lapte” și camera în care se curățau instrumentarul și recipientele pentru sugari.

Potrivit observațiilor doctorului Kluczenko, întregul spital fusese construit „în cel mai solid mod” și dotat cu „cele mai moderne echipamente”: la structura clădirii se folosise betonul armat, dalele de argilă albă formau pardoseala, faianța acoperea pereții tuturor camerelor (de la saloane și sala de operație, la camera de sterilizare și „bucătăria de lapte”); spațiile în care nu se folosiseră plăcile ceramice erau acoperite cu „vopsea emailată, din porțelan”. Ferestrele, amplasate aproape de plafon și la 75 de centimetri deasupra podelei, aveau înălțimea de 3,25 metri. Albul lavoarelor și toaletelor, culoarea vernil a pereților și cea crem a mobilierului, caloriferelor și conductelor dădeau luminozitate incintelor, iar picturile în ulei erau „încântătoare pentru copii”. Ținând cont de condițiile climatice ale provinciei și de locul în care era situat spitalul, temperatura în interiorul acestuia trebuia să fie de +20 de grade Celsius, chiar și atunci când la exterior se înregistrau -30 grade Celsius. Apa rece și cea caldă alimentau toate băile, saloanele, laboratoarele și sala de operație, chicinetele, bucătăria etc. Iluminatul electric se făcea prin cabluri și prize, întregul sistem fiind conectat la rețeaua orașului. Cum însă în Cernăuți termoficarea rămânea o problemă, în clădirea spitalului a fost construită, după „sistemul Amberg”, o instalație care „să servească drept sursă de căldură pentru încălzirea laptelui, ceaiul etc., pentru păstrarea caldă a mâncării, pentru sterilizarea instrumentarului sau pentru alte operațiuni necesare în sala de operație”. Comunicarea se putea face și prin intermediul telefonului, apelurile fiind preluate la recepție sau direcționate către oraș[82].

În ceea ce privește mobilierul, acesta respecta, pe de-o parte, „cele mai moderne cerințe”, dar, pe de altă parte, avea un „aspect plăcut”. De exemplu, paturile erau concepute după „sistemul Baginski”, cu laterale care coborau parțial sau complet și cu mese glisante, din sticlă, utile copiilor bolnavi în timp ce mâncau sau se jucau. Pătuțurile pentru sugari erau prevăzute, „pe dedesubt, cu o cadă mică”, în fața fiecăruia dintre acestea aflându-se „atașat, un dulap mic de sticlă, în care se păstrau pudra, vaselina, bureții, termometrul etc.” Mobilierul de pe coridoare, ca și cel din camerele de zi, era „delicat, din lemn lăcuit alb”, din loc în loc fiind amenajate locuri pentru ghivece sau jardiniere cu flori naturale[83]. Cu o suprafață construită de 1 109 mp (din care 307 mp erau repartizați clădirii rezidențiale și administrative, iar 802 mp pavilioanelor medicale și unității de carantină), amplasat într-o zonă „complet liberă, neumbrită de clădiri vecine”, Spitalul de Copii din Cernăuți dădea „impresia unui loc extraordinar de confortabil”[84].

Într-un astfel de mediu își începea directoratul doctorul Isidor Bodea, „un gentleman amabil, a cărui bunătate și căldură autentică îl trădau imediat”. Într-un tur al complexului, oferit reprezentantului cotidianului „Czernowitzer Tagblatt”, el amintea de cele „50 de paturi” care trebuiau să satisfacă nevoile micilor pacienți,

[82] *Ibidem*, p. 253.
[83] *Ibidem*, p. 254.
[84] *Ibidem*, p. 255.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

cu toate că numai 47 puteau fi ocupate, trei fiind „pregătite pentru cazurile foarte grave, neprevăzute”. Presiunea la care erau supuse cadrele medicale, „încă din prima zi”, devenise „uriaşă”, de aici rezultând şi promisiunea „bunului donator” de a cumpăra alte 20 de paturi: „Şi ştiţi ce mi-a mai spus dr. Fischer? «Nu am niciun copil! Copilul meu este acest spital! Vă pun la dispoziţie ce am». Un bărbat cu adevărat nobil”[85]. În tonuri uşor patetice, specifice discursului vremii, dar reuşind să transmită un mesaj referitor la modul în care doctorul Bodea înţelegea să conducă spitalul, autorul articolului continua: „Făcând o pauză, medicul deschide uşa unei camere, iar 12 copii îşi scot capetele de sub pături. Par să asculte şi, pe măsură ce îşi zăresc medicul, un zâmbet firav joacă pe feţele lor mici şi palide. Asistentele se agită în jurul lor, arătând afecţiune micilor bolnavi”.

Foto. 5. Spitalul de Copii într-o fotografie de colecţie.
Sursa: https://ic.pics.livejournal.com/alexgrein/52619125/61303/61303_900.jpg (21.08.2019).

Pacienţii aveau vârste cuprinse între 1 şi 12 ani, majoritatea provenind din familii sărace. Potrivit doctorului Bodea, doar 35% dintre cei internaţi erau din Cernăuţi, restul locuind în aşezările rurale din jurul capitalei. De altfel, sărăcia făcea ca dragostea să se arate într-o dublă ipostază: „În primul rând, în ceea ce priveşte mâncarea. Micuţii noştri trebuie hrăniţi de cinci ori pe zi, în principal, cu preparate din lapte. De aici şi costurile ridicate, în comparaţie cu cele din spitalele pentru adulţi, adică o treime, dacă nu jumătate faţă de ceea ce avem noi aici. Chiar şi aşa, copiii sunt pe mâini bune. Principala noastră asistentă vine de la «Rudolfinum» din Viena, iar celelalte 10 surori, majoritatea aparţinând mănăstirii greco-orientale, îi protejează cu o dragoste jertfelnică. Aceasta este una dintre cele mai importante premise pentru sănătatea copiilor”. În ceea ce priveşte natura afecţiunilor, directo-

[85] „Im Kinderspital”, în Basil Kluczenko, *op. cit.*, p. 255.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

rul spitalului se declara, asemenea colegului său, doctorul Rappaport, „mulțumit de rezultatele tratamentelor aplicate”, principala preocupare fiind tratarea scrofulozei. Externarea pacienților se făcea numai după „vindecarea completă”, de la momentul critic și până la stadiul de convalescență ei rămânând în saloane. Doar atunci când condiția fizică era satisfăcătoare, micuții erau aduși în „camera de zi”, unde primeau diverse jucării. Respectiva încăpere era descrisă drept „mare, cu ferestre largi, prin care străluceau razele soarelui blând, de dimineață. O imagine emoționantă. Cei mici au fost surprinși de neașteptata vizită. Dar numai pentru o clipă. S-au întors repede la joacă, fără să le pese de străini, cu bucurie în privire”. În salonul pe care pediatrul îl numea „paradisul celor mici”, filantropul Fischer le aducea copiilor dulciuri și jucării, ceea ce pentru aceștia însemna „fericirea maximă”, de care nu voiau să se desprindă ușor: „O mamă venise, a doua zi, să-și ia acasă copilul vindecat. Micuțul nu a vrut să plece, zicându-i dulce: «Doctore, vă rog, spuneți-i mamei ca trebuie să mai rămân aici!»”.

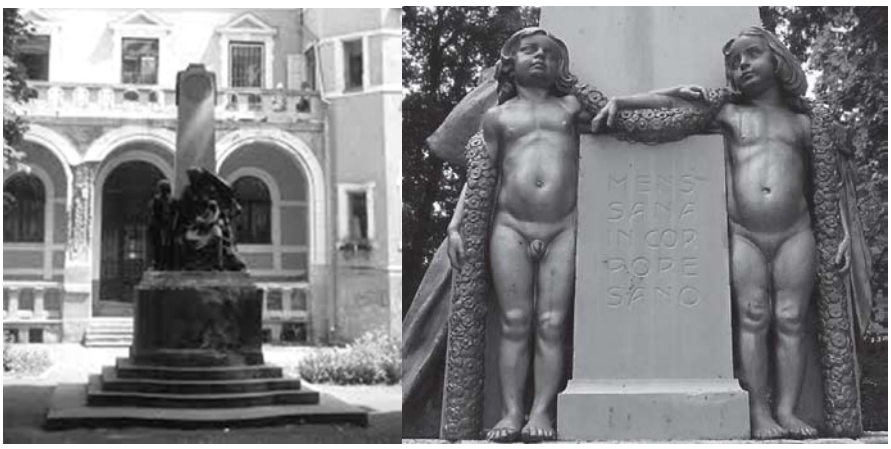

Foto. 6. Grupul statuar *Caritas*.
Sursa: http://www.bukowinafreunde.de/gastkommentare.html (07.02.2018).

Planurile de viitor ale doctorului Bodea vizau crearea unei secții cu 10 locuri pentru nou-născuți și amplasarea unui monument în parcul din fața spitalului, care să desăvârșească „paradisul micuților suferinzi”[86]. De altfel, la sfârșitul anului 1910[87], era dezvelit grupul statuar „Caritas”, o altă donație a lui Hermann Fischer. Realizat în bronz de Theodor Stundl, acesta avea în centru o siluetă feminină – simbol al tinereții și sănătății, dar și al „dragostei caritabile”, în slujba semenilor[88] –

[86] *Ibidem*.

[87] „Das Denkmal der Charitas”, în „Czernowitzer Tagblatt”, VIII, nr. 2336, 2. Dezember 1910, p. 3.

[88] Oksana Nakonechna, “*Mens Sana in Corpore Sano* (A Sound Mind in a Sound Body): The *Caritas* Monumentin Czernowitz”, în „Newsletter. The Bukovina Society of the Americas”, vol. XVII, nr. 3, September 2007, p. 6.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

flancată de doi copii, unul în picioare şi altul în poziție ghemuită; al treilea copil era aşezat pe genunchii femeii, ca expresie a dragostei materne şi tandreții. În spatele obeliscului, alți doi copii (o fată şi un băiat), înlănțuiți de o ghirlandă, încadrau cu brațele textul *Mens sana in corpore sano*. În partea superioară a monumentului era plasată efigia împăratului Franz Joseph şi coroana imperială. La numai câteva săptămâni după ceremonia din 2 decembrie, despre opera sculptorului vienez avea să se scrie în publicații austriece şi germane precum „Wiener Bilder”, „Wiener Extrablatt”, „Kronen Zeitung”, „Salonblatt”, „Schwäbischen Bilderblatt” etc.[89]

Conform primelor statistici oferite de administrația spitalului, în luna iunie 1910, din 110 copii spitalizați (60 de băieți şi 50 de fete), trei au decedat (doi băieți şi o fată), 51 au fost externați (26 de băieți şi 25 de fete), iar 56 (32 de băieți şi 24 de fete) au rămas internați. Dintre micuții vindecați, 39 (20 de băieți şi 19 fete) aveau domiciliul în altă localitate decât oraşul Cernăuți[90]. O lună mai târziu, erau internați 98 de copii (57 de băieți şi 41 de fete); 55 dintre aceştia (32 de băieți şi 23 de fete) şi-au continuat tratamentul în spital, 41 (25 de băieți şi 16 fete) au părăsit instituția, iar două fetițe au pierdut lupta pentru viață. Din nou, majoritatea pacienților o formau copiii din afara capitalei provinciei: 33 (18 băieți şi 15 fete)[91]. O simplă privire asupra acestor cifre lăsa să se înțeleagă efortul şi dedicarea pediatrului Isidor Bodea, în condițiile în care „medicul secundar” Fanni Salter a fost numit la Spitalul de Copii din Cernăuți abia în aprilie 1911[92]. Cei doi doctori aveau să activeze până la sfârşitul Primului Război Mondial, aşa cum o demonstrau statisticile oficiale ale vremii[93]:

An	Nr. paturi	Nr. medici	Total personal	Internări în spital*			Externări			Decese		
				băieți	fete	Total	băieți	fete	total	băieți	fete	total
1911	80	2	13	448	327	775	389	283	672	26	14	40
1912	80	2	13	412	324	736	356	278	634	30	21	51
1913	80	2	13	441	321	762	365	264	629	35	24	59

[89] „Lokal und Provinznachrichten. Kaiser Franz Josef-Denkmal in Czernowitz”, în „Czernowitzer Tagblatt”, IX, nr. 2373, 18. Januar 1911, p. 3.

[90] „Czernowitzer Angelegenheiten. Spitalspflege”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 1955, 23. Juli 1910, p. 4.

[91] „Czernowitzer Angelegenheiten. Spitalspflege”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 1979, 21. August 1910, p. 5.

[92] Absolventă a Facultății de Medicină din Viena şi fiică a consilierului orăşenesc Siegfried Salter, Fanni Salter era considerată „un copil de-al locului”. Cf. „Landeskrankenanstalt in Czernowitz”, în „Bukowinaer Post”, 2. April 1911, p. 5. În Raportul doctorului Pascal din 1921, medicul Salter figura ca „doctor primar”. Cf. Vasile Pascal, *op. cit.*, p. 16, 31.

* La numărul copiilor internați în anul respectiv se adăuga cel al pacienților rămaşi în spital la începutul anului în care se făcea raportarea.

[93] *Statistik des Sanitätswesens in den im Reichsrate Vertretenen Königreichen und Ländern für das Jahr 1911*, Wien, 1914, band 11/1, pp. 34–35; idem, 1915, band 11/2, pp. 34–35; *Statistik des Sanitätswesens in Österreich für das Jahr 1913*,Wien, 1917, band 14/2, pp. 30–31.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

Din punctul de vedere al afecțiunilor tratate în spital, situația se prezenta în felul următor[94]:

Diagnostic	1911		1912		1913	
	tratați/ externați	decedați	tratați/ externați	decedați	tratați/ externați	decedați
Tifos abdominal	2	–	–	–	–	–
Erizipel	1	–	–	–	1	–
Meningită epidemică	1	1	–	–	–	–
Malarie	–	–	1	–	–	–
Pelagră	1	–	1	–	3	–
Sifilis	26	–	28	1	36	7
Alte boli venerice	3	–	4	–	5	–
Blenomenoree la nou născuți	–	–	1	–	–	–
Pneumonie crupoasă	1	1	–	–	4	4
Tuberculoză pulmonară	14	2	8	4	9	1
Tuberculoza altor organe și scrofuloză	94	8	172	7	92	8
Alte boli infecțioase	14	2	13	–	4	1
Alte afecțiuni maligne	1	1	5	2	3	1
Gușă	3	–	–	–	6	–
Afecțiuni acute ale sistemului respirator	41	3	38	11	34	11
Afecțiuni acute ale aparatului gastro-intestinal	38	7	46	9	51	9
Apendicită	7		2		6	1
Leziuni care nu necesită intervenție chirurgicală	121	8	89	5	107	1
Boli psihice	–	–	2	–	2	–
Rahitism	5	–	13	–	9	–
Râie	37	–	27	–	35	–
Alte boli	302	7	235	12	281	15
Total	**712**	**40**	**685**	**51**	**688**	**59**

În ciuda suplimentării numărului de paturi, internările au rămas condiționate de gravitatea stării în care erau aduși copiii. De asemenea, cheltuielile de spitalizare (3,74 coroane/pacient/zi în 1911, 4,14 în 1912 și 3,75 în 1913[95]), ca și cele de administrare a spitalului au continuat să stârnească disensiuni între consilierii orășenești, asupra unor oficiali planând suspiciunea corupției și a dezinteresului pentru păstrarea în bune condiții a imobilului[96].

Cât despre anii Marelui Război, aceștia aveau să aducă noi provocări în funcționarea așezământului, mai ales datorită caracterului său, ce trebuia – la nevoie – modelat potrivit solicitărilor de ordin medical și militar. Chiar și în condițiile repetatelor invazii și retrageri care au marcat cei aproape cinci ani de confruntări

[94] *Statistik des Sanitätswesens in Ősterreich fűr das Jahr 1913*, Wien, 1917, band 14/2, pp. 78–79.

[95] Idem, band 11/1, pp. 34–35; idem, 1915, band 11/2, pp. 34–35; idem, band 14/2, pp. 30–31.

[96] „Czernowitzer Angelegenheiten. Gemeinderat. Zustände im Jubiläums-Kinderspitale zur Sprache”, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 2248, 18. Juli 1911, p. 4.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)

armate, clădirea spitalului a rămas intactă, astfel încât în 1921 să se considere că putea „rivaliza” cu oricare „de această specialitate”, întrucât nu îi lipsea „nimic conform ştiinţei moderne […] ca să satisfacă nevoile copiilor suferinzi”[97]. Determinarea şi implicarea totală a celor doi pediatri încă de la începuturile istoriei sale au transformat Spitalul de Copii din Cernăuți într-o emblemă: locul în care zilnic se purta lupta pentru viaţa şi viitorul copiilor Bucovinei.

[97] Vasile Pascal, *op. cit.*, p. 34.

BDD-A32633 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:25 UTC)